

SISÄASIAINMINISTERIÖLLE

ASIA: Kuurojen Liitto ry:n lausunto Hallituksen esitysluonnokseen Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä

Kuurojen Liitto ry edustaa maamme noin 5000 viittomakielistä kuuroa ja huonokuuloista henkilöä. Maahanmuutto on viime vuosina voimakkaasti lisääntynyt myös tässä ryhmässä, ja ryhmän heterogeenisuus on hankaloittanut kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestämistä. Tällä hetkellä kuurojen maahanmuuttajien kotoutuminen on satunnaisten ratkaisujen varassa etenkin silloin, jos he asuvat pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Pidämme erinomaisena lähtökohtana sitä, että lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä korostaa sekä kieli- ja kulttuurinäkökulmaa että erityisryhmien tarpeiden huomioon ottamista. Myös YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista on mainittu (s. 35) ja haluamme tarjota asiantuntemustamme niiltä osin, kuin kotoutumisohjelmia suunnitellaan kuurojen maahanmuuttajien tarpeisiin. Esitämme, että lakiehdotukseen sisällytetään velvoite, että

ministeriöt laativat yhteistyössä kuurojen maahanmuuttajien tarpeisiin erillisen kotoutumisohjelman, jonka toimeenpanon kaikissa vaiheissa huomioidaan viittomakielen käyttö.

Kuurojen maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät kysymykset vaativat syvää erityisosaamista, joten lakiesityksen mukainen kotoutumisprosessien vyöryttäminen alue- ja kuntatasolle ei mielestämme ole tämän ryhmän kohdalla mahdollista. Mikäli kotoutumisohjelman ja siihen liittyvän seurantajärjestelmän suunnittelu Osallisena Suomessa -kokeiluun liittyen ei ole mahdollista, tulee työlle osoittaa erilliset varat.

Lakiehdotuksessa ei luonnollisestikaan ole vielä suunniteltu yksityiskohtaisia toimenpiteitä eri maahanmuuttajaryhmien kotoutumisen tueksi. Mielestämme on välttämätöntä, että kuurojen maahanmuuttajien kotouttamista edistäviin ja tukeviin toimenpiteisiin sisällytetään sekä suomen tai ruotsin kielen opetusta että suomalaisen tai suomenruotsalaisen *viittomakielen opetusta*. Suomen tai ruotsin kielen taito on välttämätöntä, jotta kuuro henkilö selviytyy jokapäiväisistä arkitilanteista. Vähemmistökielen hallinta yksinään ei riitä, koska yhteiskunta on vahvasti joko suomen-

Postiosoite
PL 57
00401 HELSINKI

Käyntiosoite
Ilkantie 4
00400 HELSINKI

Puh. (09) 58031
(myös tekstipuhelin)
Fax (09) 5803 770

e-mail:
kuurojenliitto@kl-deaf.fi
www.kl-deaf.fi

Rekisteri-
numero
111332

tai ruotsinkielinen (kaupassakäynti, pankkiasiat, asiointi viranomaisten kanssa, sähköinen kommunikointi jne.).

Suomalainen viittomakieli eroaa muiden maiden viittomakielistä, joten siitä on järjestettävä opetusta, jotta henkilö voi toimia suomalaisessa yhteiskunnassa suomalaisten kuurojen tavoin. Lisäksi viittomakielen opetuksen järjestämisellä varmistetaan se, että kotoutumisprosessin ja kansalaisuuslain § 13 1 momentin 6 kohdassa mainitun kielitaitoedellytyksen välinen yhteys on linjakas. (ks. liite: Kuurojen liitto ry:n kannanotto kansalaisuuslain uudistamisesta)

Suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen osaaminen mahdollistaa sen, että kuuro maahanmuuttaja ankkuroituu osaksi suomalaista viittomakielistä yhteisöä ja sitä kautta integroituu suomalaiseen yhteiskuntaan suomalaissyntyisten kuurojen tavoin. Kielitaito mahdollistaa tulkkipalvelun käyttämisen, jolloin kotoutumisprosessin eri vaiheet ja sen jälkeinen opiskelu ja työllistyminen helpottuvat. Tulkkauspalvelua on Suomessa saatavilla vain suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä, sillä suomalaisessa viittomakielen tulkkien koulutuksessa opintosisältöihin kuuluu vain suomalainen viittomakieli. Muilla viittomakielillä toteutettava tulkkipalvelu vaatii erilliset järjestelyt.

Kuurojen Liitto ry:n mielestä *viittomakielisen kotoutumiskoulutuksen järjestäminen kuuroille maahanmuuttajille* on ensisijaisen tärkeää ja se tulee turvata tässä laissa. Lisäksi kuuroille maahanmuuttajille tulee järjestää tarpeellisessa laajuudessa maksuton tulkkaus erillisjärjestelyjen turvin myös muilla viittomakielillä, jotta osallistuminen muihin kotouttamista edistäviin toimenpiteisiin olisi ylipäättään mahdollista. Kuurot maahanmuuttajat pääsevät näin yhdenvertaiseen asemaan muiden vastaavassa tilanteessa olevien maahanmuuttajien kanssa. Mikäli hallintolaki (434/2003) 26 § ja laki vammaisten tulkkauspalvelusta (133/2010, ks. myös kotikuntalaki 201/1994) eivät takaa tulkkauspalvelun järjestymistä kotoutumisprosessin eri vaiheisiin, tulee nyt käsillä olevaan lakiin sisällyttää *velvoite tulkkauksen järjestämisestä kuuroille maahanmuuttajille*.

Helsingissä 17.6.2010

Markku Jokinen
toiminnanjohtaja

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE

ASIA

Kuurojen Liitto ry:n kannanotto: HE 80/2010 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Kuurojen Liitto ry edustaa maamme noin 5000 viittomakielistä kuuroa ja huonokuuloista henkilöä. Liitto pitäytyi 25.11.2009 antamassaan lausunnossa tarkastelemaan hallituksen esityksen luonnosta ainoastaan kansalaisuutta hakevien henkilöiden *kielitaitoedellytysten* arvioimisen näkökulmasta.

Lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan kansalaistamisen yleisenä edellytyksenä on, että hakijalla on suomen tai ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito tai suullisen kielitaidon sijasta vastaavantasoinen suomalaisen viittomakielen taito (kielitaitoedellytys). Liitto on erittäin huolissaan siitä, että *säädösehdotus asettaa äidinkieleltään viittomakieliset kuurot kansalaisuuden hakijat eriarvoiseen asemaan muihin hakijoihin nähden*. Kansalaisuutta hakevilla kuuroilla on äidinkielenään jonkin muun maan viittomakieli, sillä viittomakieli ei ole kansainvälinen kieli. Lisäksi on huomioitava se, että kaikilla maahanmuuttajilla ei ole ollut kotimaassaan mahdollisuutta oppia viittomakieltä, joten osa tulijoista voi olla tullessaan lähes kielettömiä.

Nähdäksemme on kohtuutonta, että kuuroilta maahanmuuttajilta vaadittaisiin jo kansalaisuutta haettaessa yhden kielen hallinnan sijaan **kahden eri kielen osaamista**: suullista kielitaitoa suomalaisessa tai suomenruotsalaisessa viittomakielessä **sekä** kirjallista kielitaitoa suomen tai ruotsin kielessä.. Viittomakielet ovat itsenäisiä, erillisiä kieliä ja ne ovat rakenteeltaan ja muodoltaan täysin erilaisia kuin suomi, ruotsi ja muut ääneen puhutut kielet, joilla on kirjoitettu muoto. Yleisen kielitutkintojärjestelmän taitotasoa kolme vastaavan kielitaidon hankkiminen **kahdessa** kielessä on vaatimuksena haastava. Mielestämme viittomakieltä tulee perustuslain § 17 3 mom mukaisesti kunnioittaa niin, että se tulee huomioiduksi kielitaitoedellytyksissä asianmukaisesti – hakemismenettelyä ei voida rakentaa viittomakielisten kuurojen osalta ainoastaan § 18 b:n poikkeusmenettelyiden varaan.

Jotta kielitaitoedellytys vastaisi viittomakielten osalta maamme kielioloja ja olisi rinnasteinen kansalliskielten (suomen ja ruotsin) kielitaitoedellytysten kanssa, esitämme 13 § 1 mom kohtaa 6 ja siihen liittyviä yksityiskohtaisia perusteluja (s. 29) edelleen täsmennettäväksi seuraavasti:

suomen tai ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito tai näiden sijasta vastaavantasoinen suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taito (kielitaitoedellytys)

Postiosoite
PL 57
00401 HELSINKI

Käyntiosoite
Ilkantie 4
00400 HELSINKI

Puh. (09) 58031
(myös tekstipuhelin)
Fax (09) 5803 770

e-mail:
kuurojenliitto@kl-deaf.fi
www.kl-deaf.fi

Rekisteri-
numero
111332

Suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen hallitseva henkilö kykenee tulkkauspalvelun avulla osallistumaan yhteiskunnassa eli hänen yhdenvertaisuutensa ja yhteenkuuluvuutensa olisi silloin lähes samalla tasolla kuin suomalaissyntyisillä, äidinkieleltään viittomakielisillä kuuroilla henkilöillä. Esimerkiksi opiskelu ja työelämään sijoittuminen edellyttävät tulkkauksen käyttämistä, joten viittomakielen nostaminen suomen ja ruotsin kielen rinnalle yhteiskunnallisen osallistumisen kielenä edistäisi kansalaisuutta hakevien kotoutumisprosessia huomattavasti. Suomen tai ruotsin kielen opetuksesta kuuroille maahanmuuttajille on huolehdittava samoin kuin muiden maahanmuuttajien kieltenopetuksesta. (Liitteenä Kuurojen Liitto ry:n lausunto kotouttamislain uudistamisesta)

Lakiehdotuksen 17 §:n mukaan kielitaitoedellytyksen täyttyminen voidaan osoittaa suorittamalla yleinen kielitutkinto taitotasolla kolme. Käytännössä viittomakielen kielitaitovaatimus tulisi osoitettavaksi yleisellä kielitutkinnolla. Tavoitteena on selkiyttää hakemusten käsittelyä ja liitto pitää selkiyttämistä tarkoituksenmukaisena.

Lain soveltaminen viittomakielen taidon arvioinnin osalta on kuitenkin tällä hetkellä mahdotonta, sillä *viittomakieli ei kuulu yleisen kielitutkintojärjestelmän piiriin*. Yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 6§:n mukaan opetushallitus päättää yleisten kielitutkintojen perusteista, tutkintokielistä sekä tutkinnoissa käytettävistä testeistä. Kansalaisuuslain muuttaminen edellyttää myös, että viittomakieli määrätään tutkintokieleksi. *Esitämme, että tämä velvoite kirjataan yleisperusteluihin.*

Päätöksellä olisi toki taloudellisia vaikutuksia, mutta Kuurojen Liitto ry haluaa korostaa päätöksen yhteiskunnallista merkitystä: kansalaisuutta hakevien kielelliset oikeudet toteutuisivat nykyistä paremmin. Suomi on 30.3.2007 allekirjoittanut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Yleissopimuksen periaatteet tuovat esille *vammaisuuden rinnalla kieli- ja kulttuurinäkökulman*, joka viittomakieltä käyttävälle on usein ensisijainen identiteetin määrittäjä (vammaisuuden sijasta). Suomi on allekirjoittamalla sitoutunut sopimukseen, ja tulevan ratifioinnin sen vaikutukset lainsäädäntöömme olisi tarkoituksenmukaista ottaa huomioon jo ennalta.

Suomen kansalaisuutta hakevien viittomakielisten, kuurojen ja vaikeasti huonokuuloisten henkilöiden joukossa on myös sellaisia hakijoita, joiden kohdalla voidaan osoittaa olevan erityisen painavia syitä poiketa kielitaitoedellytyksestä. Siksi pidämme myös 18 § (Poikkeukset) 2d momentin sisällyttämistä välttämättömänä.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön 1/2010* viitaten esitämme myös, että sisäasiainministeriö velvoitetaan huolehtimaan kansalaisuuslain muutoksen viittomakielisestä tiedottamisesta verkkosivuillaan.

Helsingissä 16.6.2010

Markku Jokinen
toiminnanjohtaja

*) PeVM 1/2010, s. 5: Viittomakielen aseman edistämistä yhteiskunnan eri sektoreilla on tarpeen selvittää. On myös tarpeen, että keskeisintä lainsäädäntöä on saatavana myös viittomakielellä.